

ANDRES MARIA URRUTIA BADIOLA
EUSKALTZAINBURU BERRIA

Andres Maria Urrutiak euskaltzainburu kargu berria hartu zuen 2005eko urtarrilaren 27an Jean Haritxelar aurreko euskaltzainburuarengandik. Egun pozgarria guztiontzat eta, bereziki, niretzat. Pozgarria, lagun batek jaso duelako horrelako ohorea merezimendu osoarekin; pozgarria, bizkaitar batek berriro hartu duelako Euskaltzaindiaren burutza.

Gauzak horrela zirelarik, Julen Urkiza adiskideak deitu zidan, eta gogoratu zelan orain zazpi urte idatzi nuen Andrésen inguruko artikulua eta bera osotzeko azken denbora horretan gertatu kontuekin. Pozarren hori egingo dut, orduan argitaratu nuena berriro gomutaraziz (eta hainbat kasutan, gaurkotuz), eta azken zazpi urteetako ibilbidetik niretzat garrantzi gehien duten puntuak, hedabideetan horiei hainbeste garrantzirik eman ez arren, nabarmenaraziz.

Euskaltzaindiaren Osoko Bilkurak 1997ko martxoaren 20an egindako bileran Andrés María Urrutia Badiola notario hilbotarra euskaltzain oso egitea erabaki zuen.

Baziren beste lehiakide bi berarekin batera, postu horretara lehian zihardutenak: Anjel Lertxundi idazle gipuzkoarra eta Andolin Eguskitza hizkuntzalari bizkaitarra. Egia esan, beraietarik edozein aukeratuta ere, erabakia ez zen makurra izango.

BIZITZAREN INGURUKO ZERTZELADAK

Andrés María Urrutia Badiola Bilbon munduratu zen 1954. urteko abenduaren 21ean.

Batxilergo ikasketak Bilboko josulagunen Indautxuko ikasketxean egin zituen eta 1971. urtean amaitu zituen beraiek. Ondorik, Deustuko Unibertsitateko Zuzenbide Fakultatera igaro zen, eta 1976. urtean lizentziatura erdietsi zuen. Lizentziaturan lortu zuen nota, jakina, *bikain* izan zen.

Ondorik, notarioa izateko oposizioak prestatzen ekin zion, eta 1981. urtean Ondarroako notariotza lortu zuen. Ondarroan 14 urte eman zituen eta 1994. urtean Bilbora pasatu zen; izan ere, Bizkaiko hiribildu nagusiko notario plaza erdiestea urte askotako lanaren emaitza izan zen, benetan merezitakoa, alajaina!

Bien bitartean, eta aurreko ikasketak egiten ziharduelarik, Andrés hainbat tokitako partaide egiten joan izan da; horretara, Euskaltzaindiaren Jagon Saileko kidea eta, aldi batez bederen, idazkaria izan da. Euskaltzaindikoko Lege-ekonomia batzordeko kidea ere izan da.

EEBS batzordeko kidea ere da (Egungo Euskararen Bilketa Sistematikoa).

I. Jagon jardunaldi ospetsuetan, *Hizkuntzaren erabilera zuzena* izenekoan partaide izan zen 1994. urtean. Euskaltzaindiaren XIII. Biltzarreko partaide eta hizlaria ere izan zen 1994. urtean.

Deustuko Unibertsitatean gaur egun Zuzenbide Fakultateko irakaslea dugu. Eskolak euskaraz ematen ditu talde bitan eta gaztelaniaz beste baten.

Euskara juridikoaren mintegiaren sortzaile, koordinatzaile eta irakaslea da Deustuko Unibertsitateko Zuzenbide Fakultatean.

Deustuko Unibertsitatean ere, Zuzenbide Fakultateko batzordeko kidea da.

Foru Zuzenbidea irakatsi du Deustuko Unibertsitateko Euskal Ikaskuntzen Institutuaren babesean.

1984. urtetik 1988. urtera bitartean Euskararen Aholku batzordeko kidea izan zen, Lege Garapenerako azpibatzerdeko kidea zelarik.

ANDRÉS URRUTIA LEGELARI

Badago alderdi bat niretzat egundoko garrantzia duena: berak legelari gisa, areago, euskal legelari gisa, egindako lan baten aipamena; izan ere, Euskal Herriko Foru Zuzenbideari buruzko Legea atondu zuen taldeko partaideetarik bat izan zen, eta hori aipatzea ez da sekula alferrikakoa izango, lege hori argitaratzeak Euskal Herriko Foru Zuzenbidearen egunerapenean izan duen eragina kontuan hartzen badugu. Orduan ezagu-

tu genuen elkar, Bizkaiko Foru Aldundian Patxi Uribarrenekin batera egin genituen batzarrak zirela medio. Niretzat, pertsona gisa, berealdiko eragina izan du aurrerantzean, bai gizabanako gisa, bai eta lanbidearen ikuspegitik ere. Niri dagokidanez, gauza bat aipatu nahi izango nuke: ordu arte han-hemenka Etxebarriko eta Markinako baserritarrei aleka jasotzen nizkien lekukotza *juridikoak* arauz-arauz batzeko grina sortu zitzaidan. Hau da, galdu-aginean zegoen mundu bateko azken hondakinak izan zitezkeenak batu behar zirela iradoki zidan Andresék. Ordu arteko denbora-pasa jarduera zentzudun eta neurridun bihurtu zen berari esker.

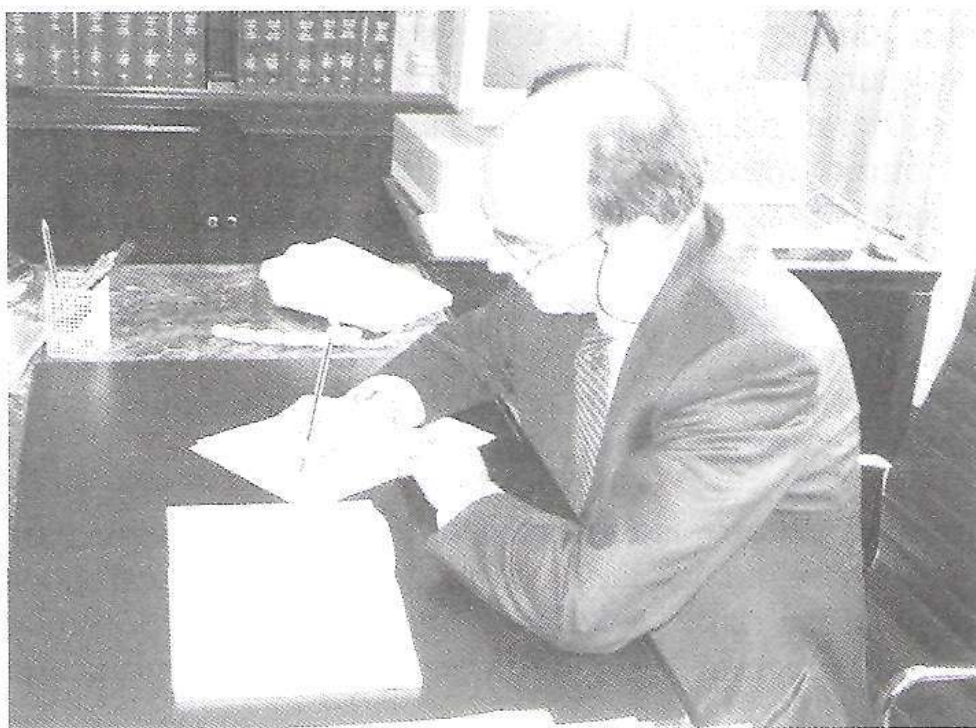
Betiere, badago beste kontu garrantzitsu bat, egunokin bestela baitakoan iragazi arren, legelariontzat egundoko eragina ekarriko duena, zelan den Zuzenbidearen Euskal Akademiaren sortzaileetakoa izatea. Bera, Adrián Celaya, Javier Oleaga eta beste kide ekin batzuek ekin zioten Euskal Herriarekin zerikusi izugarria duen puntua atontzen. Sarritan ahaztu egiten zaigu, eguneango gurpil zoro horregatik ziur aski, herri bat osotu eta

eratzen duten osagaietarik bat dela gizartea bera antolatzeko herri horrek duen bereziera. Hizkuntza, jantziak, industri moldeak, gizartea eratzeko bideak... dira, hizkuntzarekin batera, herri baten arima eta karantza eratzen dituztenak. Horretan, jakina, Andrések ezin aparte egon eta egundoko lana egin zuen, hala Bizkaiko Foru Aldundiarekin, nola legelariekin hori aurrera eramateko. Hauxe da, duda barik, niretzat, azken urteetan Andrések gerora begira egindako lanik garrantzitsuena. Izan liteke inoizko euskal zuzenbidearen eta euskal legelarien hasierako gunea? Jaungoikoak hala nahiko al du!

ANDRÉS URRUTIA LEGELARI EUSKALDUN ETA EUSKALTZALE

Baina Euskal Herriko Foru Zuzenbidea batzeaz eta eguneratzeaz gainera, Andrések beti izan du gogoan lana euskaraz egin zitekeela eta egin behar zela; eta horren lekuko dira urteokin hainbat aldizkari, albistari eta argitalpenetan ezagutzera eman dituen lanak. Asko eta maila handikoak dira

Zuzenbidearen inguruan argitara eman dituen lanak; nik, beharbada, garai hartan berriztatzaileena izan zelako, *Euskara legebidean* aukeratuko nuke, 1990. urtean, Deustuko Unibertsitatearekin batera argitaratu zuena.

Bestela ere, Andrések egundoko lana egin du terminologia-ren esparruan; hor daude, horren argigarri, UZEI elkarteko kide legez, argitara ematen lagundu duen sailtxo hau: *Administrazio Zirkulazio Hiztegia, Zuzenbide Hiztegia eta Hirigintza Hiztegia*.

Nik gehiago ezagutzen dudan alor bat jarri nahi dut oraingoan hizpide. Izan ere, 1994. urtean, proiektu luze eta interesgarri bati eman genion hasiera Zuzenbide Zibilaren eta Administrazio Zuzenbidearen sistema osoak argitaratzeko, Deustuko Unibertsitateko Eusko Ikaskuntzen Institutuaren babespean (eskerrak eman behar zaizkio Rosa Miren Pagolari) eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundearen diru-laguntzarekin (eskerrak, guztion izenean, Josu Erkorekari). Lan horretan, betiko legez, Andrések berebiziko eragina izan du, batik bat, alor juridiko-teknikoak ebazterakoan; beraren aholku teknikoek, gainera, bazuten uztardura ederra beraren hizkuntz senarekin. Beraren laguntza barik, ziur asko, proiektu hau, 1997. urtean burututakoa, ez zen hasi ere egingo. Eta proiektu horren emaitzak agerian daudenez gero, esan liteke, zalantzarik gabe, Euskal Zuzenbidearen esparrura egin diren ekarrietarik handienetakoa dela. Non daude Andrések Zuzenbide karrera ikasi zuen garaiko euskal testuen urritasun hura? Eta nik ikasi nuen garaikoa? Lan handia zegoen eginkizun, baina egindakoa etorkizun denaren oinarria izan zen.

Honetara ezkerro, lan izugarri biren aipamena egin nahi dut, talde-lanean egindako lanen aipua, baina Andrésen aitzindari-tza eta gidaritza barik, sekula egingo ez zirenak edo, nekez eta denbora luzeagoan egin beharko zirenak: Zigor Kodea eta Kode Zibila.

Lan biok argitaratuta, Zuzenbidearen ikasketek, horiek euskaraz egin nahi dituztenentzat, bestelako eitea hartu dute, lege biok eta haien osagarriak argitaratzeak ez dakar eraginik alor juridikoan bakarrik, gizartean egundoko eragina duten atazak dira biak.

Harrezkero, lan horiek ez ezik beste lan batzuk aurrera egiten dihardu egunokin ere. Orain 7 urte esan behar dut oraingoan ere: ez da Andrés lanak beldurtzen dituenetarikoa. Ez, horratik!

ANDRÉS URRUTIA LITERATURAGILE

Andrések lanak ere eginak ditu literaturaren alorrean, bai sorkuntzaren ikuspegitik, bai itzulpenaren alorretik ere.

Horretara, sorkuntzaren ikuspegitik, hainbat idazlan argitaratu ditu: *Itaka*, *Izaro*, *Pentaleon*, *Su Yen* eta *Giuseppina*, *Giuseppina*. Idazlan horiek *Idatz & Mintz* aldizkarian argitaratu zituen eta gero *Orrialdeak* izeneko liburuan eman zituen argitara 1992. urtean Labayruren eskutik.

Itzulpenaz denaz bezainbatean, berriz, galizieratik Méndez Ferrínen «Percival» eta «Marisorgina» lanak argitaratu ditu *Euskal Idazleen Elkartearen aldizkarian*, 1 eta 6. zenbakietan. Álvaro Cunqueiroren «Hareazko erlojua» lana ere argitaratu du *Idatz & Mintz* aldizkarian.

Itzulpenari dagokionez ere, ingelesetik Tolkienen *Silmarilion* eta James Joyceren *Ostatua* lana itzuli ditu. Lan biok *Idatz & Mintz* aldizkarian argitaratu zituen.

Badira beste hainbat artikulua, saiakera eta idazlan idatzi dituenak aldizkarietan han-hemenka sakabanaturik. Bereziki, aldizkari hauek aipatuko ditut: *Karmel*, *Ondarroa*, *Jakin*, *Enseiukarrean*. *Karmel* aldizkarian darabilen *Eskribau Zaharra* gaitzizena izan da beraren mozorroa 1994. urtetik atzera argitaratu dituen lanetarik batzuetan.

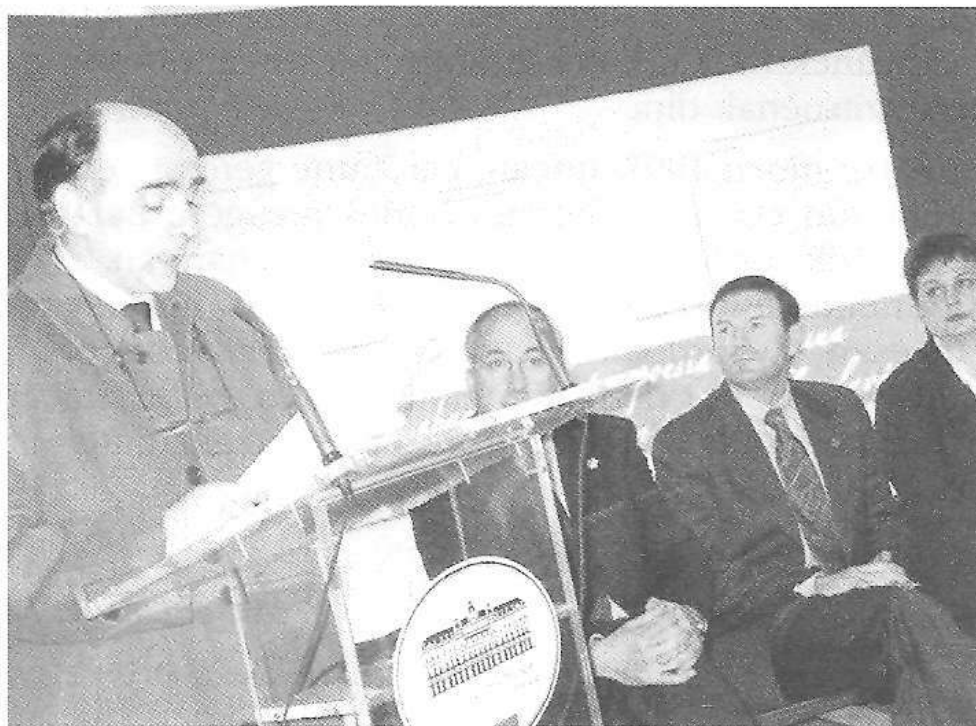
Literatura dela eta, badago beste gauza bat ezinbestean aipatu behar dena: Eusebio Erkiagari zion grina. Andrési esker dira ezagun gaur egun Eusebio Erkiagaren itzulpen lan batzuk, batik bat, Zuzenbidearen ingurukoak. Eta Eusebio Erkiagaren lana ezagutzeko nahitaezkoa den idazlan bat ezin daiteke bestela baitakoan iragazten joan: «Arranegitik Arranondora, Eusebio Erkiaga (1912–1993) gomuta nahian», *Karmel* aldizkariaren 206. alean (1993. urteko 4. alean argitaratua izan zena.

Literaturaren ikuspegitik, 1997az gero, aipatu nahiko nuke berealdiko garrantzia duen beste lan bat: Eusebio Erkiagak argitaratu barik zituen hitz lauzko lanen argitalpena Labayru Ikastegiarekin batera. Lan horiek moldiztegiaren argia ikusi zutenean, esan dezakegu, idazle lekeitiarraren lanen inguruan gera zitezkeen huts guztiak bete egin zirela, eta aurrerantzean egin beharrekoa dela haien ikerketa sakona. Hori gerta zedin, berriz, ez dugu ahaztu behar Andrés Urrutiaren lan bikain eta eskerga; bera barik ezinezkoa izango zatekeen eta.

ANDRES EUSKALTZAINBURU

Saiakeratxo honetan nahiko nuke gogoeta bat egin Andrés Urrutiak euskaltzainburu legea aurrera begira dituen erronken gainean. Horretara, bada, Euskaltzaindiaren eguneratzea da, nire ustez, erronkarik behinena eta premiatsuena. Egin-eginean ere, Euskaltzaindiak lan egiteko duen moldeak iraun du azken urteetan, baina, agerikoa da, gaur egungo beharrezanean erantzutea, alegia, behar den moduan ihardestea, ez dela samurra izango; gizarteak eskatzen dituen kontuei erantzun arin eta egokia eman behar zaie, eduko ihardespena. Hori egiteko, berriz, hainbat moldaketa egin beharko dira Euskaltzaindiaren egituraren barruan, hala lan egiteko moldeetan, nola atalen eraketan...

Ez dut dudarik, Andrésen prestakuntza juridikoak honetan eragin izugarria izango duena, eta gainera, berak antolaketarako dituen dohainek gidatuko dute lan neketsu hori. Horretarako, Andrések Euskaltzaindiaren giza baliabideak an-

tolatu beharko ditu erara, dela euskaltzain oso guztien eta horietarik bakoitzaren dohainak ahalik ondoen erabiliz, dela Euskaltzaindiaren langileen balioak ahalik egokien bideratuz. Gainera, herri-aginte guztiekin izan beharreko harremanetarako ere Andrésen nortasuna bikaina da, badakielako jakin zelan jokatu behar den esparru zail horretan. Erronka, lehen esan bezala, ez da makala, baina, berriro diot, badakit Andrések jakingo duela hori egiten asmatzen.

ANDRÉS LAGUN

«Eta, niri dagokidala bederen, beraren alderdirik maitatuena aztertu nahiko nuke hemen: Andrés lagun dut eta harro esan dezaket gure adiskidetasuna beharrean landu zela eta, ondorik, gure bizitzaren beste arlo batzuetara hedatu dela bestelako ezer barik. Bat egiteko dugun erraztasuna horren adibidea da. Sarritan batek pentsatzen duena besteari esan barik ere elkarrekin berba egin eta hitzartu baikenuen izaten da. Bat-etortze

hori, elkarlaneko laguntasuna eta horiei darizkien *balio erantsiak*, ogasuneko aditu batek esango lukeenez, niretzat gauzarik garrantzitsuenak dira.»

Horrelaxe nioen 1997. urtean, eta 7 urte geroago esan dezaket laguntasun eta adiskidetasun horiek areagotu baino ez direla egin, ezik, orduan esan nuen legez, beharrean, atazetan, eginkizunetan ehotzen den adiskidetasuna iraunkorra da. Sarritan esan dut ardoak elkarrekin hartzeko edonork balio duela, eta laguna nor den jakin nahi badugu, estutasunean begiratu behar dugula gure ingurura eta nortzuk ditugun ikusi eta gomutatu.

Anjel Lobera Revilla

Bilbon, 2005eko Agate Deunaren egunean